

ทำความเข้าใจอาเซียน

- อาเซียนหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ โดยมีประเทศผู้ร่วมก่อตั้ง ๕ ประเทศ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ต่อมาได้รับประเทศสมาชิกเพิ่ม ได้แก่ บรูไน เวียดนาม พม่า ลาว และกัมพูชา จนปัจจุบันมีประเทศสมาชิกรวม ๑๐ ประเทศ
- วัตถุประสงค์เริ่มแรกของการจัดตั้งอาเซียนมุ่งไปที่การสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเป็นสำคัญ ต่อมาจึงได้หันมาให้ความสำคัญกับความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาคให้ดียิ่งขึ้น
- อย่างไรก็ดี ความตกลงด้านเศรษฐกิจในระยะแรกไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จนกระทั่งมีการประกาศจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ขึ้นในปี ๒๕๓๕ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และต่อมายังได้จัดทำกรอบความตกลงด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ อื่นๆ ตามมา อาทิ กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการค้าบริการ (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) เมื่อปี ๒๕๓๘ และกรอบความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (Framework Agreement on ASEAN Investment Area: AIA) เมื่อปี ๒๕๔๑

ศักยภาพของอาเซียน

- เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่กลุ่มหนึ่งของโลก ด้วยขนาดประชากรรวมกันกว่า ๕๙๐ ล้านคน (ร้อยละ ๘.๘ ของประชากรโลก)
- มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ปี ๒๐๑๐ รวมกันถึง ๑.๘๕ ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ (ร้อยละ ๓.๐ ของ GDP โลก) และมีอัตราการขยายตัวร้อยละ ๗.๔
- มีการค้าระหว่างประเทศรวมกัน ๒.๐๔ ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ (ร้อยละ ๖.๘ ของการค้าโลก) ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ ๓๒.๙ ประกอบด้วย การค้าระหว่างกันในอาเซียน ร้อยละ ๒๕.๔ และการค้ากับภายนอก ร้อยละ ๗๔.๖ ประเทศคู่ค้าสำคัญ ได้แก่ จีน (ร้อยละ ๑๑) ญี่ปุ่น (ร้อยละ ๑๐) สหภาพยุโรป (ร้อยละ ๑๐) สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ ๙) เกาหลีใต้ (ร้อยละ ๕) อินเดีย (ร้อยละ ๓) และออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ (ร้อยละ ๓)
- เป็นฐานการลงทุนที่สามารถดึงดูดให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน จากความได้เปรียบด้านทรัพยากรธรรมชาติ และแรงงานที่มีราคาถูก โดยในปี ๒๐๑๐ อาเซียนมีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศรวม ๗๔,๐๘๑ ล้านเหรียญสหรัฐฯ ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ ๙๕.๖ ประกอบด้วย

การลงทุนระหว่างกันในอาเซียน ร้อยละ ๒๐ และการลงทุนจากภายนอก ได้แก่ สหภาพยุโรป (ร้อยละ ๒๖.๖) สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ ๑๕.๓) ญี่ปุ่น (ร้อยละ ๑๕.๓) เกาหลีใต้ (ร้อยละ ๖.๘) จีน (ร้อยละ ๔.๘) อินเดีย (ร้อยละ ๔.๖) ออสเตรเลีย (ร้อยละ ๓.๒) และแคนาดา (ร้อยละ ๓.๐)

- เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และมีความได้เปรียบด้านราคา ในปี ๒๐๑๐ มีจำนวนนักท่องเที่ยวในอาเซียนรวม ๗๒.๒ ล้านคน ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ ๑๐.๑ ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวจากประเทศในอาเซียน ร้อยละ ๔๗.๔ และนักท่องเที่ยวจากภายนอก ได้แก่ ประเทศ+๓ (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้) (ร้อยละ ๑๖.๔) สหภาพยุโรป (ร้อยละ ๙.๕) และสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ ๓.๗)
- หากในอนาคตมีการขยายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในกรอบอาเซียน+๓ (จีน ญี่ปุ่น เกาหลี) จะทำให้มีประชากรรวมกันกว่า ๒,๑๐๐ ล้านคน (ร้อยละ ๓๑ ของประชากรโลก) และมี GDP รวมกันกว่า ๑๓,๙๐๐ พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (ร้อยละ ๒๒ ของ GDP โลก) หรือในกรอบอาเซียน+๖ ที่มีสมาชิกเพิ่มจากรอบ+๓ อีก ๓ ประเทศ คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย จะมีจำนวนประชากรเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรโลก (กว่า ๓,๓๐๐ ล้านคน) และมี GDP รวมกันมากกว่า ๑ ใน ๔ ของ GDP ของโลก

ความสำคัญของอาเซียนต่อไทย

- รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศกับอาเซียน ในลำดับต้นๆ ในฐานะมิตรประเทศที่มีความใกล้ชิดกับไทยมากที่สุด ไม่ว่าในด้านภูมิศาสตร์ ความใกล้เคียงกันด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ซึ่งมีมายาวนาน และเหนียวแน่นที่สุด
- ด้านระดับการเปิดเสรี ไทยมีการเปิดเสรีในอาเซียนในเชิงลึกและกว้างมากกว่ากลุ่มหนึ่ง เมื่อเทียบกับประเทศหรือกลุ่มประเทศอื่นที่ไทยมีความตกลงเขตการค้าเสรีด้วย และด้วยเป้าหมายในการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งครอบคลุมมากกว่าเขตการค้าเสรี จะส่งผลให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวที่แข็งแกร่ง และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาในภูมิภาค รวมทั้งไทย
- จากเดิมที่อาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับ ๔ ของไทยในปี ๒๕๓๖ ผลจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา ทำให้อาเซียนกลายเป็นคู่ค้าอันดับ ๑ ในปี ๒๕๕๑ ณ ปัจจุบัน อาเซียนเป็นตลาดส่งออกสำคัญอันดับหนึ่งของไทย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๒.๗ ของการส่งออกรวมของไทย นำหน้าตลาดเดิมอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น และยังมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในปี ๒๕๕๓ ไทยส่งออกไปอาเซียนเป็นมูลค่ากว่า ๔๔,๐๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐฯ ขณะที่นำเข้าประมาณ ๓๐,๐๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐฯ ทำให้ไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้ากับอาเซียนกว่า ๑๔,๐๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐฯ

อาเซียน มุ่งสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปี ๒๕๕๘

- ด้วยกระแสการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ รวมถึงบทบาทและศักยภาพของจีนและอินเดียในภูมิภาคที่เพิ่มขึ้น ผู้นำอาเซียนได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มของอาเซียน ในปี ๒๕๔๖ ผู้นำอาเซียนได้ประกาศเจตนารมณ์ให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายในปี ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐) ตามปฏิญญาบาหลี (Bali Concord II) ประกอบด้วย ๓ เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political-Security Community) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Council) ซึ่งต่อมา ได้เห็นชอบให้เร่งรัดเป้าหมายดังกล่าวเป็นปี ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) แทน
- เพื่อเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงในการเป็นประชาคมอาเซียน อาเซียนได้จัดทำกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งเป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียน ที่จะเปลี่ยนสถานะของอาเซียนจากการรวมตัวในรูปแบบสมาคม เป็นองค์การระหว่างประเทศ (International Organization) ที่มีฐานะทางกฎหมาย โดยกฎบัตรฯ นี้ มีผลบังคับใช้แล้ว ตั้งแต่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๑
- **ในด้านเศรษฐกิจ** แม้ว่า ในช่วงที่ผ่านมา ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน จะเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้น นับตั้งแต่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ในปี ๒๕๓๕ การจัดทำกรอบความตกลงการค้าบริการอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ในปี ๒๕๓๘ และการจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) ในปี ๒๕๔๑ แต่อาเซียนเห็นถึงความจำเป็นในการเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในเชิงลึกยิ่งขึ้น และมีเป้าหมายเวลาที่ชัดเจนสอดคล้องกับเป้าหมายประชาคมอาเซียน โดยผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ภายในปี ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) มีวัตถุประสงค์เพื่อ
 - ✓ การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวที่มีเสถียรภาพ
 - ✓ การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง
 - ✓ การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน
 - ✓ การเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

แผนพิมพ์เขียวก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint)

- เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อาเซียนได้จัดทำ AEC Blueprint ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการด้านเศรษฐกิจ ที่กำหนดมาตรการและกรอบเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจน

- AEC Blueprint ประกอบด้วย ๔ ด้านหลัก สอดคล้องตามเป้าหมายของ AEC ได้แก่

๑. การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี และเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียนให้เป็นรูปธรรม

๒. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นและการปรับประสานนโยบายที่จะช่วยสนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น กฎหมายและนโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชยกรรม อิเล็กทรอนิกส์ นโยบายภาษี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศ พลังงาน และเหมืองแร่

๓. การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกัน โดยการส่งเสริมและพัฒนา SMEs และการเสริมสร้างสมรรถนะของประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ ภายใต้ความริเริ่มเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

๔. การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก โดยการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค ผ่านการจัดทำความตกลงการค้าเสรีและความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิดของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการผลิตและการจำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

สิ่งที่จะเกิดขึ้นใน AEC

- การเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี

- เป้าหมาย คือ การยกเลิกอุปสรรคทางการค้า ทั้งด้านภาษีและที่มิใช่ภาษี รวมทั้งการปรับประสานกฎระเบียบและมาตรการทางการค้าต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น ด้านมาตรฐานและการรับรอง กฎระเบียบด้านเทคนิค พิธีการศุลกากร สุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phyto-sanitary: SPS) เป็นต้น

- ตาม AEC Blueprint สมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ (บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และ สิงคโปร์) จะต้องยกเลิกภาษีนำเข้าระหว่างกันให้หมดไปภายใน 1 มกราคม 2553 ในขณะที่ สมาชิกอาเซียนใหม่ (กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม) ได้รับความยืดหยุ่นให้เป็นภายใน 1 มกราคม 2558
- สำหรับอุปสรรคทางการค้าที่ไม่มีภาษี (Non-tariff Barriers: NTBs) กำหนดให้มีการยกเลิกเป็นระยะๆ โดยสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศ (บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย) จะต้องยกเลิก NTBs ให้หมดไป ภายใน 1 มกราคม 2553 ฟิลิปปินส์ ภายใน 1 มกราคม 2555 และ CLMV ภายใน 1 มกราคม 2558

o มาตรการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าอื่นๆ ได้แก่

- a. การรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเอง (Self-certification) เป็นการอนุญาตให้ผู้ส่งออก/ผู้ทำการค้าที่ได้รับบริการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจ สามารถรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเอง ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด
- b. ระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASEAN Single Window) เป็นการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลของประเทศสมาชิกอาเซียนแบบบูรณาการ เพื่อให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์แบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ลดขั้นตอนการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเอกสารต่างๆ เช่น ใบอนุญาตนำเข้า-ส่งออก และใบรับรองต่างๆ ที่ออกโดยหน่วยงานหนึ่งสามารถจัดส่งทางอิเล็กทรอนิกส์โดยอัตโนมัติไปให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจอย่างครบวงจร
- c. การจัดตั้งฐานข้อมูลทางการค้า (ASEAN Trade Repository: ATR) ภายในปี 2558 ซึ่งจะเป็นประตูเข้าถึงข้อมูลกฎระเบียบต่างๆ ของอาเซียน ทั้งระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ตัวอย่างข้อมูลที่จะบรรจุไว้ใน ATR เช่น การจำแนกพิคัตอัตราภาษีศุลกากร (tariff nomenclature) สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (RoO) มาตรการการค้าที่มีใช้ภาษี กฎหมายและกฎระเบียบทางการค้าและศุลกากร ข้อกำหนดด้านเอกสาร และรายชื่อผู้ทำการค้าที่ได้รับอนุญาตของประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นต้น

a. การจัดทำความตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangement: MRA) ด้านมาตรฐานและความสอดคล้อง เป็นความตกลงระหว่างประเทศภาคี 2 ประเทศหรือมากกว่า เพื่อให้มีการยอมรับร่วมบางส่วน หรือทั้งหมดของผลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะช่วยลดความจำเป็นในการทดสอบสินค้าหลายครั้งก่อนที่จะนำมาวางจำหน่ายหรือใช้งานในประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ช่วยลดต้นทุนทางธุรกิจ และเพิ่มความแน่นอนในการเข้าตลาดของสินค้า ขณะเดียวกัน ผู้บริโภคยังมีความเชื่อมั่นต่อคุณภาพของสินค้าในตลาด ซึ่งได้ผ่านการทดสอบแล้วตามข้อกำหนดของ MRAs

• สถานะปัจจุบัน

- a. ตั้งแต่ 1 มกราคม 2553 สมาชิกอาเซียน 6 ได้ยกเลิกภาษีนำเข้า และ NTBs ทุกรายการแล้ว (ยกเว้น ฟิลิปปินส์ ซึ่งจะยกเลิก NTBs ภายใน 1 มกราคม 2555) ส่วน CLMV ได้ลดภาษีอยู่ที่ระดับ 0-5% แล้ว

- b. ○ มีการทบทวนและปรับปรุงกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าของอาเซียนให้ง่ายขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายสินค้าและสนับสนุนให้ภาคเอกชนใช้สิทธิประโยชน์จากเขตการค้าเสรีอาเซียนเพิ่มขึ้น
 - c. ○ ตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2553 สมาชิกอาเซียน 3 ประเทศ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย และสิงคโปร์ ได้เริ่มดำเนินโครงการนำร่อง Self-certification แล้ว สำหรับไทย หลังจากได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อเดือนพฤษภาคม 2554 คาดว่าจะเข้าร่วมได้ในวันที่ 1 ตุลาคม 2554
 - d. ○ สมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ ได้พัฒนา National Single Window (NSW) ของแต่ละประเทศในระดับที่ต่างกัน สำหรับ CLMV อยู่ระหว่างการวางแผนพัฒนา NSW ในประเทศ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2554 สมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมเพื่อดำเนินโครงการนำร่อง ASW เพื่อทดลองการเชื่อมโยง NSW และออกแบบ ASW technical prototype สำหรับระบบที่จะใช้จริงในปี 2558
- อาเซียนอยู่ระหว่างการพัฒนารูปแบบและกลไกการบริหารจัดการ ATR เมื่อการจัดตั้ง ATR ทำได้สมบูรณ์แล้ว ผู้ประกอบธุรกิจ เช่น ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ สาธารณชนที่สนใจ และนักวิชาการ จะสามารถเข้าถึง ATR และข้อมูลที่บรรจุอยู่ได้ผ่านทางเว็บไซต์
- a. ○ อาเซียนได้สรุปผลการจัดทำ MRAs ด้านมาตรฐานและความสอดคล้อง ใน 2 สาขา ได้แก่ สาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสาขาเครื่องสำอาง โดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามความตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมสำหรับผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (The ASEAN Electrical and Electronic MRA: EEE) เมื่อเดือนเมษายน 2545 และความตกลงยอมรับร่วมของการอนุมัติการจดทะเบียนสำหรับสินค้าเครื่องสำอาง (The ASEAN MRA of Product Registration Approvals for Cosmetics) เมื่อเดือนกันยายน 2546 ปัจจุบัน อาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำ MRA สำหรับสินค้าอาหารแปรรูปและยานยนต์

○ การเคลื่อนย้ายบริการเสรี

- **เป้าหมาย** คือ การลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดในด้านต่างๆ และเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นให้กับบุคคล/นิติบุคคลสัญชาติอาเซียน สำหรับทุกสาขาบริการ และทุกรูปแบบ (mode) ของการให้บริการ โดยกำหนดให้สมาชิกอาเซียนทยอยเปิดตลาดบริการให้แก่กันเป็นระยะๆ และเปิดตลาดในระดับที่สูงขึ้นจากการเจรจาจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดเป็นรอบๆ โดยมีเป้าหมายให้เพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นในสาขาบริการสำคัญ (Priority Integration Sectors: PIS) ได้แก่ ICT สุขภาพ ท่องเที่ยว การบิน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) สาขาโลจิสติกส์ ภายในปี 2556 (ค.ศ. 2013) และสาขาอื่นๆ ภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015)

- ด้วยสาขาบริการเป็นองค์ประกอบหลักของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีสัดส่วนร้อยละ 40-60 ของ GDP ของประเทศอาเซียน ขณะเดียวกัน การค้าบริการของอาเซียนยังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในแง่มูลค่าและสัดส่วนของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดยในปี 2553 มีมูลค่า 49.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 65.7 ของการลงทุนจากต่างประเทศในอาเซียน ในขณะที่ภาคการผลิต และเหมืองแร่ กลับมีแนวโน้มที่ลดลง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.1 และ 5.5 ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอาเซียน ตามลำดับ

- **สถานะปัจจุบัน**

- a. อาเซียนได้สรุปผลการเจรจาการค้าบริการไปแล้ว 5 รอบ และจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการภายใต้ AFAS ไปแล้ว 7 ชุด ลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน
- b. ข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 7 ภายใต้ AFAS เป็นพันธกรณีที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในภายใต้ AEC Blueprint คือ

- ยกเลิกข้อจำกัดการให้บริการข้ามพรมแดน (Mode 1 และ 2)
- ผูกพันการเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ (Mode 3)
- ยกเลิกข้อจำกัดอื่นแบบก้าวหน้า

- a. ขณะนี้ อาเซียนอยู่ระหว่างจัดทำข้อผูกพันฯ ชุดที่ 8 โดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามพิธีสารเพื่ออนุมัติข้อผูกพันฯ ชุดที่ 8 ภายใต้ AFAS ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 17 เมื่อ 28 ตุลาคม 2553 ณ ประเทศเวียดนาม

- **การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี**

- เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือด้านบริการของอาเซียน โดยผ่านการจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangements: MRA) ในสาขาบริการวิชาชีพ ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศภาคี 2 ประเทศหรือมากกว่า เพื่อให้มีการยอมรับร่วมในการรับรองคุณสมบัติวิชาชีพของแต่ละฝ่าย โดยสอดคล้องกับกฎระเบียบและเงื่อนไขต่างๆ ภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายผู้ให้บริการสาขาวิชาชีพในภูมิภาค

- **สถานะปัจจุบัน**

- a. อาเซียนได้สรุปผลการจัดทำ MRA และลงนามโดยรัฐมนตรีอาเซียนแล้ว 8 สาขา ได้แก่ วิศวกรรมพยาบาล สถาปัตยกรรม การสำรวจ บัญชี แพทย์ ทันตแพทย์ และการท่องเที่ยว

- b. ขณะนี้ อาเซียนจะให้ความสำคัญกับการดำเนินการตาม MRA ที่เสร็จแล้วก่อน เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพ ในภูมิภาคได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมจากข้อตกลงดังกล่าว ในอนาคต อาเซียนอาจพิจารณาเริ่ม การเจรจา MRA ในสาขาวิชาชีพอื่น

o การเคลื่อนย้ายการลงทุนอย่างเสรี

- **เป้าหมาย** คือ ทำให้อาเซียนสามารถเป็นฐานการลงทุน โดยปรับปรุงนโยบายการลงทุนให้เสรีและเปิดกว้างมากขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน และเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมในโลกที่มีการแข่งขันเพิ่มขึ้น
- อาเซียนได้ทบทวนความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน 2 ฉบับ ได้แก่ ความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน ปี ค.ศ. 1998 (Framework Agreement on ASEAN Investment Area: AIA Agreement) และความตกลงอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและการคุ้มครองการลงทุน ปี ค.ศ. 1987 (ASEAN Investment Guarantee Agreement: ASEAN IGA) รวมทั้งพิธีสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และได้ผนวก รวมเป็นความตกลงด้านการลงทุนอย่างเต็มรูปแบบของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement) ลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2552
- ACIA ประกอบด้วย ข้อบทด้านการลงทุน 4 ด้าน คือ การเปิดเสรี การคุ้มครอง การอำนวยความสะดวก และการส่งเสริม ครอบคลุมสาขาการผลิต การเกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และบริการเกี่ยวข้องกับ 5 สาขาดังกล่าว โดยกำหนดให้มีการเปิดเสรีการลงทุนแบบก้าวหน้า และยังสามารถให้มีการเปิดเสรีการลงทุนในสาขาอื่นได้ในอนาคต
- **สถานะปัจจุบัน**

- a. อาเซียนอยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อให้ ACIA มีผลใช้บังคับ

o การเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น

- **เป้าหมาย** คือ การรวมตัวของตลาดเงินและตลาดทุน ภายในปี ๒๕๕๘ เพื่ออำนวยความสะดวกการค้า การลงทุนและการเคลื่อนย้ายเงินทุนในภูมิภาคเพิ่มขึ้น ตามที่ระบุไว้ในแผนงานการรวมกลุ่มทาง การเงินและการคลังของอาเซียน (Roadmap for Monetary and Financial Integration of ASEAN: RIA-Fin) ใน ๕ ด้านหลัก คือ

- i. การเปิดเสรีบริการด้านการเงิน (Financial Service Liberalization) แบบก้าวหน้า ภายในปี ๒๕๕๘ ยกเว้นสาขาย่อยบางสาขาและธุรกรรมบางรายการ โดยมีความยืดหยุ่นที่ตกลงกันได้ล่วงหน้า ปัจจุบัน อาเซียนได้สรุปผลการเจรจาจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการทางการเงินไปแล้ว ๕ รอบ
- ii. การเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายบัญชีเงิน (Capital Account Liberalisation) โดยการยกเลิกมาตรการการควบคุมเงินทุนเคลื่อนย้าย (capital controls) และข้อจำกัดต่างๆเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น ครอบคลุมการยกเลิกข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายเงินบัญชีเดินสะพัดและเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ รวมถึงเงินลงทุนในหลักทรัพย์ (portfolio flows)
- iii. การพัฒนาตลาดทุน (Capital Market Development) โดยการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระยะยาวสำหรับการพัฒนาตลาดทุนของอาเซียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือของตลาดทุนระหว่างประเทศในอาเซียน โดยอาเซียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อไปสู่การพัฒนาตลาดทุนของอาเซียนอย่างบูรณาการ (“Implementation Plan for an Integrated Capital Market”) เพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงตลาด ความเชื่อมโยงกัน และการมีสภาพคล่อง
- iv. ความมีเสถียรภาพและการรวมตัวทางการเงินในเอเชียตะวันออก มาตรการสำคัญ ได้แก่ ความคิดริเริ่มเชียงใหม่พหุภาคี (Chiang Mai Initiative Multilateralisation: CMIM) ซึ่งเป็นความตกลงการแลกเปลี่ยนเงินตราแบบพหุภาคีในอาเซียน +๓ (จีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี) เพื่อให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหาสภาพคล่องระยะสั้น มีวงเงิน ๑.๒ ล้านเหรียญสหรัฐฯ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๓ ความริเริ่มอื่น ได้แก่ การพัฒนาตลาดตราสารหนี้เอเชีย (Asian Bond Market Initiative: AMBI) เมื่อปี ๒๕๔๘ เพื่อพัฒนาตลาดตราสารหนี้สกุลเงินตราท้องถิ่นที่ลึกซึ้งในอาเซียน+๓ และเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ อาเซียนได้จัดตั้งองค์กรค้ำประกันสินเชื่อและการลงทุน (Credit Guarantee and Investment Facility: CGIF) เพื่อสนับสนุนการออกพันธบัตรตราสารหนี้ของภาคเอกชนในอาเซียน+๓
- v. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบระงับภัยทางเศรษฐกิจของภูมิภาคและการเฝ้าติดตาม อาเซียนได้เริ่มกระบวนการระงับภัยทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ รวมทั้งสนับสนุนการหารือเชิงนโยบายระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน อาเซียนได้จัดตั้งหน่วยระงับภัยทางเศรษฐกิจและการเงินของอาเซียน (Macroeconomic and Finance Surveillance Office: MFSO) ณ สำนักงานเลขาธิการอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการติดตามและเฝ้าระวังภัยในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

๐ ความร่วมมือรายสาขาอื่นๆ

- ครอบคลุมถึง ความร่วมมือด้านเกษตร อาหาร และป่าไม้ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน (การคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ พลังงาน) ความร่วมมือด้านเหมืองแร่ พาณิชยกรรม อิเล็กทรอนิกส์ ความร่วมมือด้านการเงิน ความร่วมมือด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการพัฒนาเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (IAI) เป็นการดำเนินงานตามแผนงาน/ข้อตกลงที่ได้มีการเห็นชอบร่วมกัน โดยมีรัฐมนตรีรายสาขาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบ

๐ การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

- เป้าหมาย คือ การเป็นศูนย์กลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภูมิภาค และการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่อุปทานโลก ผ่านการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี/ความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดกับประเทศ/กลุ่มประเทศที่มีศักยภาพ ซึ่งที่ผ่านมา ได้จัดทำไปแล้วกับ ๖ ประเทศ ใน ๕ กรอบ ได้แก่ อาเซียน-จีน อาเซียน-ญี่ปุ่น อาเซียน-เกาหลี อาเซียน-อินเดีย และอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์
- นอกจากนี้ อาเซียนได้พิจารณาการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในกรอบอาเซียนบวกสาม (East Asia Free Trade Area: EAFTA) หรือ อาเซียนบวกหก (Comprehensive Economic Partnership in East Asia: CEPEA) ซึ่งได้มีการทำการศึกษาความเป็นไปได้ของแต่ละกรอบแล้วในระดับหนึ่ง
- ขณะนี้ อาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำ Template for ASEAN Plus-Plus FTA ซึ่งจะใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการจัดทำความตกลง FTA อาเซียน++ กับประเทศคู่เจรจาเป็นกลุ่มประเทศ โดยจะต้องคำนึงถึงการคงความเป็น ASEAN Centrality ไว้
- หากอาเซียนขยายการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในกรอบอาเซียน+๓ (EAFTA) หรือ อาเซียน+๖ (CEPEA) จะทำให้มีประชากรรวมกันถึง ๒,๑๑๖ ล้านคน (ร้อยละ ๓๑.๑ ของประชากรโลก) หรือ ๓,๓๕๘ ล้านคน (ร้อยละ ๔๙.๓ ของประชากรโลก) ตามลำดับ และมี GDP รวม ๑๓,๙๗๓ พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (ร้อยละ ๒๒.๖ ของ GDP โลก) หรือ ๑๖,๗๖๐ พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (ร้อยละ ๒๗.๐ ของ GDP โลก) ตามลำดับ

ประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจาก AEC เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนในระบบเศรษฐกิจ ได้แก่

- **นักธุรกิจ รวมถึง SME:** ได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงตลาดอาเซียนที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ด้วยประชากรกว่า ๕๙๐ ล้านคน ทั้งในด้านการส่งออกสินค้าไปขาย และการนำเข้าวัตถุดิบ สินค้าสำเร็จรูปเพื่อนำมาใช้ในการผลิต ด้วยต้นทุนที่ลดลงจากการลด/ยกเลิกอุปสรรคทางการค้า ทั้งด้านภาษีและที่มิใช่ภาษีในอาเซียน รวมถึงการลด/ยกเลิกอุปสรรคด้านการค้าบริการและการลงทุน และการอำนวยความสะดวกทางการค้าการลงทุน ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศสมาชิกที่มีความได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถใช้ประโยชน์จากจุดแข็งของแต่ละประเทศได้อย่างเต็มที่
- **นักลงทุน:** ได้รับประโยชน์จากสิทธิในการลงทุนในประเทศสมาชิกอาเซียน โดยจะได้รับการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติเสมือนนักลงทุนในประเทศ รวมถึงการได้รับความคุ้มครองการลงทุน นอกจากนี้ ยังได้รับประโยชน์จากการรวมตัวของตลาดทุนและการเปิดเสรีบริการด้านการเงินในอาเซียน ทำให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น สนับสนุนการจัดทำธุรกิจร่วมทุนกับนักลงทุนในประเทศอาเซียนอื่น และช่วยความเสี่ยงจากการกระจายการลงทุนไปยังต่างประเทศ
- **ผู้ประกอบการวิชาชีพอิสระ:** ได้รับประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายเสรีแรงงานฝีมือในอาเซียน ทำให้มีโอกาสในการเข้าไปทำงานในประเทศอาเซียนอื่นได้ง่ายขึ้น และช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือภายในประเทศ
- **ผู้บริโภค:** ได้รับประโยชน์จากโอกาสในการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่หลากหลายและมีคุณภาพ ในราคาที่เหมาะสม รวมถึงการได้รับความคุ้มครองการบริโภคเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในการบริโภคสินค้าบริการข้ามพรมแดน จากความร่วมมือของหน่วยงานที่รับผิดชอบในอาเซียน
- **ประเทศไทยในภาพรวม:** จะได้รับประโยชน์จาก
 - การขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น
 - อัตราการจ้างงานภายในประเทศเพิ่มขึ้น
 - ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการลงทุนที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งช่วยให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี และกิจกรรมการค้าและวิจัยในประเทศเพิ่มขึ้น
 - ประสิทธิภาพการผลิตและความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศสูงขึ้น จากการปรับปรุงด้านการจัดสรรทรัพยากร และการลดต้นทุนการผลิตจาก economy of scale
 - การมีส่วนร่วมในเครือข่ายการผลิตและห่วงโซ่อุปทานของโลก
 - การเพิ่มอำนาจการต่อรองของไทยในเวทีระหว่างประเทศ
 - การปฏิรูปโครงสร้างและกฎระเบียบภายในประเทศให้สอดคล้องกับพันธกรณีของ AEC ซึ่งจะสนับสนุนการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนในภูมิภาค

โอกาสและความท้าทายจาก AEC

- **โอกาส** : ผู้ประกอบการไทยสามารถขยายตลาดการค้าสินค้าและบริการที่มีคุณภาพไปยังตลาดอาเซียนซึ่งมีประชากรกว่า ๕๙๐ ล้านคน
 - ๑) สินค้าอุตสาหกรรม เช่น รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ วัสดุก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์ยาง รวมถึงสินค้าอุปโภคบริโภค
 - ๒) สินค้าเกษตร เช่น ข้าว ยางพารา ผัก ผลไม้สด รวมถึงสินค้าเกษตรแปรรูป เช่น อาหารสำเร็จรูป
 - ๓) ธุรกิจบริการ เช่น การท่องเที่ยว และบริการที่เกี่ยวข้อง (เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร) บริการสุขภาพ (สปา นวดแผนโบราณ)
- **ความท้าทาย** : สินค้าของประเทศอาเซียนอื่นอาจเข้ามาในตลาดในประเทศไทยมากขึ้น ในราคาที่ต่ำกว่า และ/หรือ คุณภาพดีกว่า
 - ๑) สินค้าอุตสาหกรรม เช่น ปิโตรเลียม (จากมาเลเซียและพม่า) เคมีภัณฑ์ ยาง และ พลาสติก (จากมาเลเซีย)
 - ๒) สินค้าเกษตร เช่น ข้าว (จากเวียดนาม) น้ำมันปาล์ม (จากมาเลเซีย) กาแฟ (จากเวียดนามและอินโดนีเซีย) ชา (จากอินโดนีเซีย) และมะพร้าว (จากฟิลิปปินส์) เป็นต้น
 - ๓) ธุรกิจบริการ เช่น ธุรกิจโรงพยาบาล โทรคมนาคม และโลจิสติกส์ (จากสิงคโปร์และมาเลเซีย)

แนวทางการเตรียมพร้อมรับมือกับ AEC

- การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นมากกว่าการเปิดเสรี โดยจะส่งผลให้อาเซียน ๑๐ ประเทศ เป็นเหมือนประเทศเดียวกัน ไม่มีกำแพงภาษี ไม่มีการกีดกันทางการค้า สินค้า บริการ การลงทุน แรงงานมีฝีมือเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี ดังนั้นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน
- **ภาครัฐ** ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลกฎหมายและกฎระเบียบภายในประเทศ จำเป็นต้องเร่งปรับโครงสร้างการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับพันธกรณีภายใต้ AEC รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสาขาต่างๆเพื่อรองรับการเป็น AEC

- **ภาคเอกชน** ในฐานะผู้ใช้สิทธิประโยชน์จาก AEC จำเป็นต้องเรียนรู้ถึงโอกาสและความท้าทายที่กำลังจะเกิดขึ้น ทั้งในด้านการเปิดเสรี และการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนในอาเซียน ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของภาคเอกชนไทยในตลาดโลก หากรู้จักใช้ประโยชน์จากการเป็น AEC ไม่ว่าจะ เป็นตลาดภูมิภาค ฐานการผลิต ฐานการลงทุน และพันธมิตรทางการค้า
- **ภาคประชาชน** ในฐานะผู้บริโภค จะเกี่ยวข้องกับ AEC โดยการมีโอกาสในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ จากประเทศอาเซียนอื่นที่มีคุณภาพและราคาที่เหมาะสมมากขึ้น และได้รับความคุ้มครองจากการบริโภค ข้ามพรมแดน ขณะเดียวกัน ประชาชนก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานสินค้า เพื่อให้มั่นใจว่าจะไม่ ถูกเอาเปรียบ/หลอกลวงจากสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ
- **ภาคประชาชน** ในฐานะลูกจ้างไม่ว่าจะอยู่ในภาครัฐราชการ หรือภาคเอกชน จะมีโอกาสและความท้าทายที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในภูมิภาคที่เพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าไปทำงานใน ประเทศสมาชิกอาเซียน และเพิ่มรายได้จากการทำงานในต่างประเทศ ในทางกลับกันก็ต้องเผชิญการแข่งขันที่สูงขึ้นในตลาดแรงงานภายในประเทศจากแรงงานฝีมือของประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น